

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І  
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра лісівництва

  
**«ЗАТВЕРДЖУЮ»**  
Директор ННІ ЛіСПГ  
проф. Роман ВАСИЛИШИН  
03.06.2024 р.

  
**«СХВАЛЕНО»**  
на засіданні кафедри лісівництва  
протокол №22 від 28.05.2024 р.  
Завідувач кафедри, доц.  
 Наталія ПУЗРІНА

**«РОЗГЛЯНУТО»**  
Гарант ОП «Лісове господарство»  
Гарант ОП  
 доц. Олександр БАЛА

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
КОМПЛЕКСНЕ ВИКОРИСТАННЯ НЕДЕРЕВИННИХ РЕСУРСІВ ЛІСУ**

Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність 205 «Лісове господарство»

Освітня програма «Лісове господарство»

Навчально-науковий інститут лісового і садово-паркового господарства

Розробник: доцент, канд. с.-г. наук, Левченко В.В.

Київ-2024 р.

## Опис навчальної дисципліни Комплексне використання недеревинних ресурсів лісу

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	205 «Лісове господарство»	
Освітня програма	Лісове господарство	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	180	
Кількість кредитів ECTS	6,0	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Денна форма здобуття вищої освіти	Заочна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік підготовки)	1	1
Семестр	2	2
Лекційні заняття	30 год	8 год
Практичні заняття	30 год	10 год
Самостійна робота	120 год	162 год
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4	

### 1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування теоретичних знань та практичних навичок у студентів щодо інтенсивного ведення лісового господарства при якому використання продукції лісу повинно бути комплексним та раціональним, що передбачає не лише вирощування лісу, його рубання, поновлення, а також регульоване використання недеревинної продукції лісу.

Завданнями дисципліни є висвітлення питань заготівлі другорядних лісових матеріалів, здійснення побічних лісових користувань, використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей, потреб мисливського господарства, проведення науково-дослідних робіт, що є невід'ємною частиною ведення господарства у лісах України.

#### **Набуття компетентностей:**

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у галузі лісового і мисливського господарства або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальна компетентність (ЗК): здатність генерувати нові ідеї (креативність)

(ЗК4).

спеціальні (фахові) компетентності (СК): здатність забезпечувати сталий розвиток лісового господарства (СК2); здатність здійснювати просвітницьку діяльність серед населення для формування в них екологічного мислення, свідомості та відповідальності за стан довкілля (СК6).

**Програмні результати навчання (ПРН):** спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері лісового господарства та є основою для оригінального мислення, забезпечення сталого розвитку та проведення досліджень (ПРН1); вільно спілкуватись усно і письмово українською та іноземною мовами при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій у сфері лісового господарства (ПРН2); приймати ефективні рішення з питань лісового господарства, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати його розвиток; визначати фактори, що впливають на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки рішень (ПРН3); здійснювати управління складною діяльністю у сфері лісового господарства та у ширших контекстах, забезпечувати якість, оцінювати ефективність і результативність діяльності (ПРН5); оцінювати стан лісових фітоценозів, лісові ресурси в конкретних лісорослинних умовах, їх потенціал та прогнозувати можливості використання (ПРН6); розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері лісового господарства з урахуванням доступних ресурсів та ризиків, а також економічних, правових та екологічних аспектів (ПРН7); розробляти та вдосконалювати технологічні і виробничі процеси, впроваджувати сучасні цифрові технології (ПРН8); визначати критерії ефективності та обирати оптимальну стратегію ведення лісового господарства залежно від зовнішніх та внутрішніх умов (ПРН9); зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань лісового господарства та дотичних проблем до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються (ПРН10); застосовувати сучасні експериментальні та математичні методи, цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач лісового та мисливського господарства (ПРН11).

## 2. Програма та структура навчальної дисципліни для денної (заочної) форми здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л			п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
Змістовий модуль 1. Комплексне використання та порядок заготівлі недеревинної продукції лісу													
Тема 1. Комплексне використання лісових ресурсів	1–3	32	6	6			20	34	2	2			30

<b>Тема 2.</b> Встановлення лімітів та контроль за використанням недеревинних ресурсів лісу	4, 5	28	4	4			20	22	1	1		20
<b>Тема 3.</b> Облік площ, врожайності і запасів грибів, ягід, лікарських рослин	6, 7	28	4	4			20	30	1	2		27
Разом за змістовим модулем 1		88	14	14			60	86	4	5		77
<b>Змістовий модуль 2. Облік, збір і раціональне використання недеревинної продукції лісу. Планаційне розведення дикорослих рослин</b>												
<b>Тема 1.</b> Збір і раціональне використання дикорослих плодів, грибів та лікарських рослин	8–10	32	6	6			20	34	2	2		30
<b>Тема 2.</b> Планаційне розведення дикорослих рослин	11-13	32	6	6			20	33	1	2		30
<b>Тема 3.</b> Добування березового соку	14-15	28	4	4			20	27	1	1		25
Разом за змістовим модулем 2		92	16	16			60	94	4	5		85
Усього годин		180	30	30			120	180	8	10		162

### 3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Комплексне використання лісових ресурсів	4
2	Порядок заготівлі недеревинних ресурсів лісу	2
3	Порядок видачі лісового квитка	2
4	Встановлення лімітів та контроль за використанням недеревинних ресурсів лісу	2
5	Визначення запасів ягід і грибів	4
6	Заготівля та підвищення урожайності дикорослих плодів, грибів, лікарських рослин	2
7	Збір і заготівля недеревинних ресурсів лісу	4
8	Планаційне розведення дикорослих рослин	6
9	Добування березового соку	4

#### 4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Використання корисних властивостей лісів	30
2	Комплексне використання недеревинних ресурсів лісу	35
3	Плантаційне розведення дикорослих рослин	55

#### 5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- модульні тести;
- захист практичних робіт.

#### 6. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань).

#### 7. Методи оцінювання:

- екзамен;
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- захист практичних робіт.

8. **Розподіл балів**, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни  $R_{\text{дис}}$  (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи  $R_{\text{НР}}$  (до 70 балів):  $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$ .

## 9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn – <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2592>);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники, практикум;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти.

## 10. Рекомендовані джерела інформації

### *Основні*

1. Кияк Г. С. Луківництво. Київ : Вища школа, 1980. 303 с.
2. Практикум з лісівництва : навч. посіб. Свириденко В. Є., Киричок Л. С., Бабіч О. Г., Бондар А. О. Київ : Арістей, 2011. 468 с.
3. Рябчук В. П. Недревна продукція лісу. Львів : Світ, 1996. 312 с.
4. Свириденко В. Є. Побічне користування лісом : навч. посіб. Київ : 2002. 240 с.
5. Телишевский Д. А. Комплексное использование недревесной продукции леса. Москва : Лесная пром-сть, 1986. 261 с.
6. Телішевський Д. А. Гриби, ягідники і лікарські рослини лісів України. Львів : Вид-во Львівського ун-ту, 1972. 152 с.
7. Токарева О. В., Левченко В. В., Лакида М. О. Недревні ресурси лісу: навч. посіб. Київ : КОМПРИНТ, 450 с.

### *Допоміжні*

1. Дары лесов / Елин Е. Я., Зерова М. Я., Лушпа В. И., Шабарова С. И. Киев : «Урожай», 1972. 392 с.
2. ДСТУ 5039:2008. Брусниця свіжа. Технічні умови. [Чинний від 2010-01-01]. Київ : Держспоживстандарт України, 2010. III, 10 с. (Національний стандарт України).
3. ДСТУ 5035:2008. Журавлина свіжа. Технічні умови. [Чинний від 2009-01-01]. Київ : Держспоживстандарт України, 2009. III, 10 с. (Національний стандарт України).
4. ДСТУ 4497:2005. Мед натуральний. Технічні умови. [Чинний від 2005-01-28]. Київ : Держстандарт України, 2005. 22 с. (Національний стандарт України).
5. ДСТУ 4674:2006. Сіно. Технічні умови: [Чинний від 2007-10-01]. Київ : Держспоживстандарт України, 2005. 30 с. (Національний стандарт України).
6. ДСТУ 691:2004. Чорниця свіжа. Технічні умови. [Чинний від 2005-07-01]. Київ : Держспоживстандарт України, 2005. III, 8 с. (Національний стандарт України).
7. Катіна З. Ф., Івашин Д. С., Анісімова Н. І. Дикоростучі лікарські рослини УССР. Київ : Здоров'я, 1965. 310 с.

8. Краснов В. П., Орлов О.О., Ведмідь М. М. Атлас рослин-індикаторів і типів лісорослинних умов Українського Полісся. Новоград-Волинський : «НОВОГрад», 2009. 488 с.
9. Лікарські рослини : технологія вирощування та використання / Біленко В.Г., Якубенко Б. Є., Лікар Я. О., Лушпа В. І. Житомир : Рута, 2015. 600 с.
10. Поліщук В. П., Гайдар В. А. Пасіка. Київ : Ділова Україна, 1993. 272 с.
11. РСТ УССР 1726-83. Сок березовый натуральный. Технические условия. [Утв. и введ. в дейст. от 1983.10.28] Київ : Госплан УССР, 1983. 10 с.
12. Рябчук В. П. Подсочка деревьев лиственных пород. Львов : Вища школа, 1981. 184 с.

### *Интернет джерела*

1. Лісовий кодекс України: закон України від 21 січня 1994 №3852-ХІІ (в редакції від 16 січня 2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12> (дата звернення: 31.01.2024).
2. Податковий кодекс України : Відомості Верховної Ради України, 2011, № 13- 14, № 15-16, №17, ст. 112 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 31.03.2024)/
3. Про затвердження Порядку заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України: постанова КМУ від 23 квітня 1996 р. N 449 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/449-96-%D0%BF> (дата звернення: 29.01.2024).
4. Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів : постанова КМУ від 23.05.2007 р. №761. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2007-%D0%BF> (дата звернення: 24.03.2020).
5. Про затвердження Правил використання корисних властивостей лісів : наказ Мінагрополітики України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1536-12> (дата звернення: 24.03.2024).
6. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи : закон України від 27.02.1991 р. №791а-ХІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/791%D0%B0-12> (дата звернення: 24.03.2024).
7. Проблемы и перспективы развития комплексного лесопользования в Армении, Азербайджане, Беларуси, Грузии, Молдове, Российской Федерации и Украине URL: <http://www.enpi-fleg.org/site/assets/files/2109/complex-forest-use-in-former-ussr.pdf> (дата звернення: 10.05.2024).
8. Токарева О.В., Морозик Ю. О. Досвід промислової заготівлі березового соку в Україні. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Lis/article/view/8916/8560> (дата звернення: 10.05.2024).